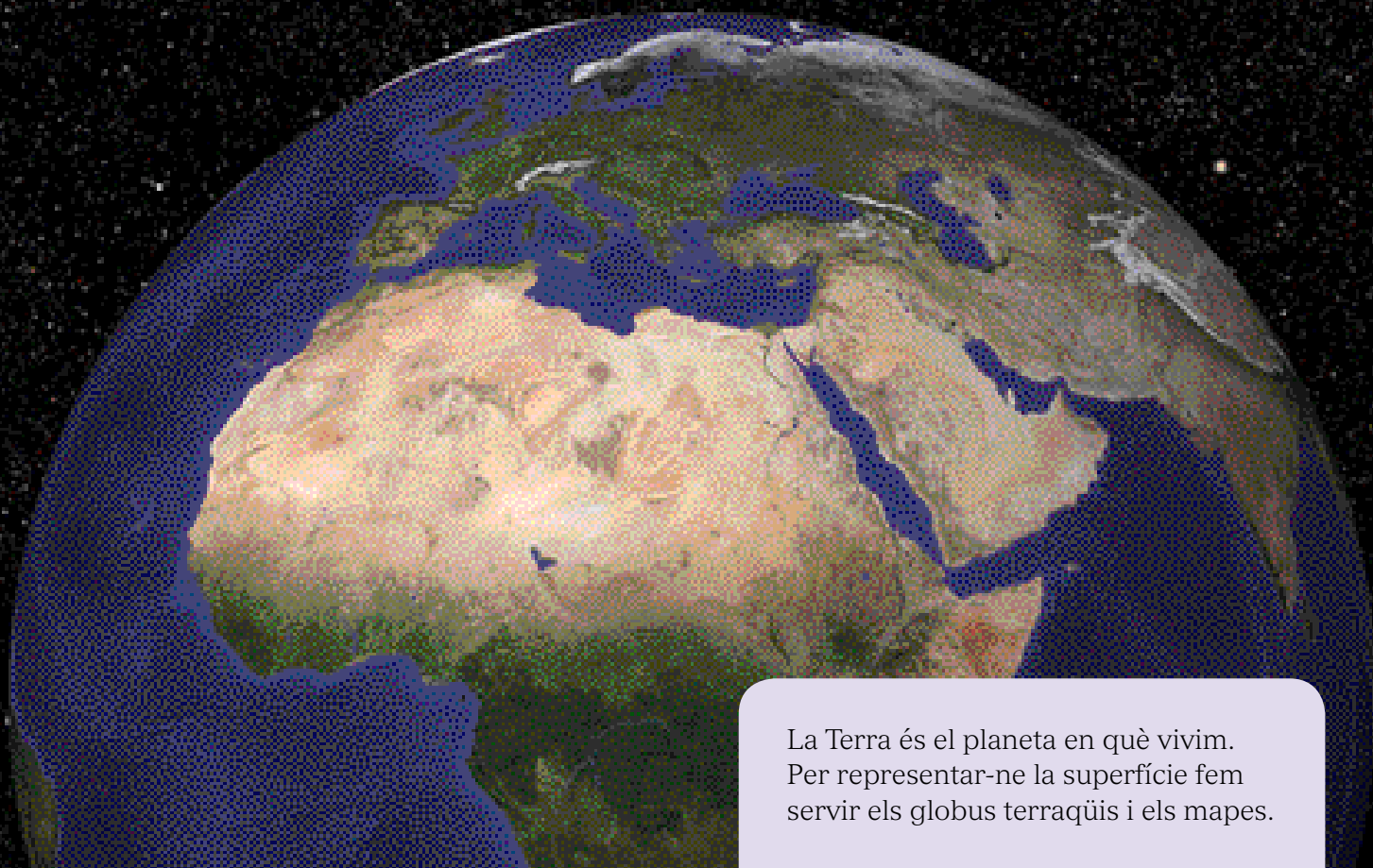
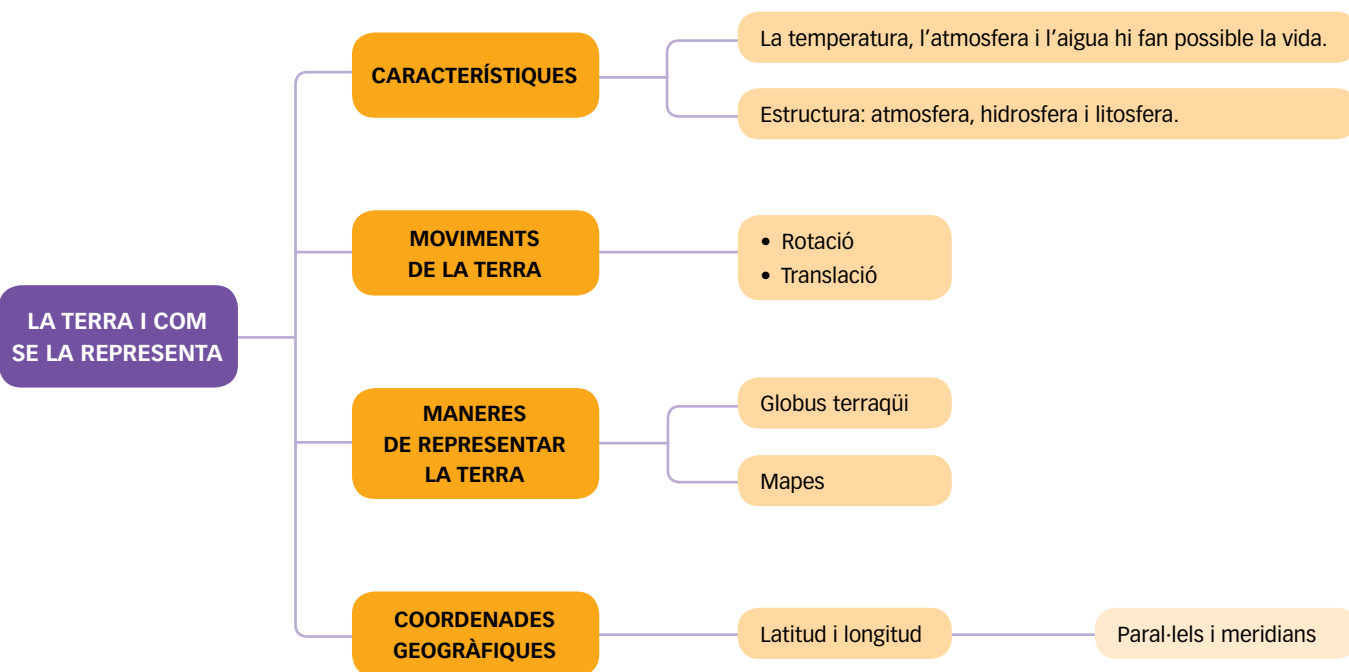

1

La Terra i com se la representa

La Terra és el planeta en què vivim.
Per representar-ne la superfície fem servir els globus terraquïis i els mapes.

Un planeta ple de vida

La Terra és l'únic planeta conegut en què hi ha vida. Això és degut a aquestes tres condicions:

- **La temperatura moderada** de la superfície del planeta, ja que la Terra es troba a una distància adequada del Sol.
- **L'atmosfera.** Aquesta capa gasosa que envolta la Terra evita que la superfície terrestre s'escalfi en excés durant el dia i que es refredi massa durant la nit. A més, conté gasos imprescindibles per a la vida.
- **La presència d'aigua líquida a la superfície.** És una condició indispensable per al desenvolupament de la vida.

L'estructura de la Terra

La Terra està formada per tres capes:

- **L'atmosfera.** És la capa gasosa que envolta la Terra. Està composta per diversos gasos, entre els quals destaquen el nitrogen i l'oxigen.
- **La hidrosfera.** És el conjunt de les aigües que hi ha al planeta: oceans i mars, rius, llacs, aigües subterrànies, gels i el vapor d'aigua que conté l'atmosfera.
- **La litosfera.** És la part sòlida de la Terra. Aquesta capa està formada per tot el planeta menys l'atmosfera i la hidrosfera.

La **biosfera** és la zona de la Terra on es desenvolupa la vida. Està formada per la zona inferior de l'atmosfera, en contacte amb la superfície terrestre, la hidrosfera i la part superior de la litosfera.

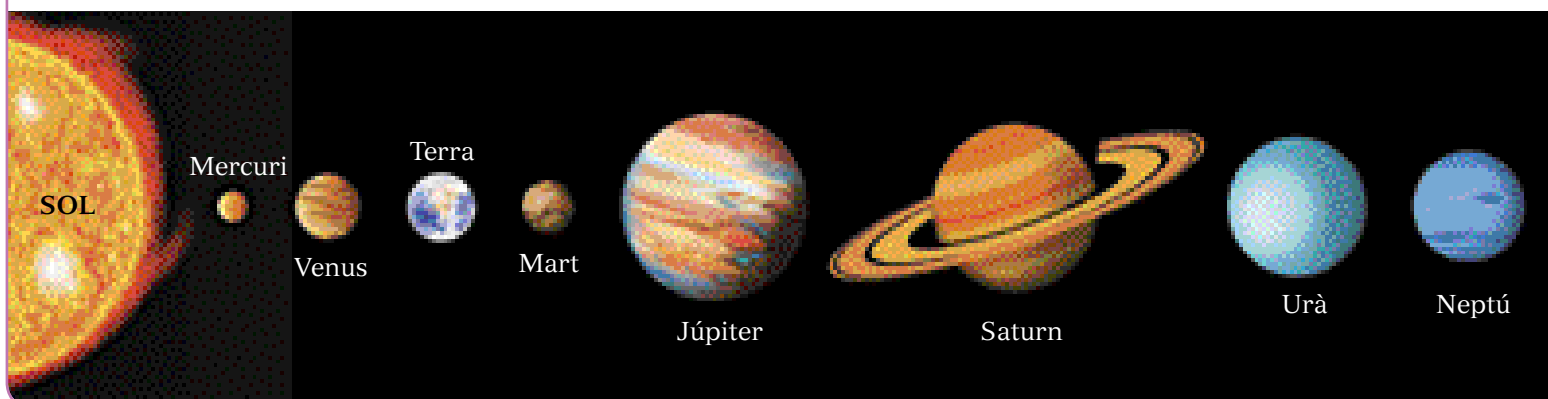
DICCIONARI VISUAL

Capas externas de la Terra

DICCIONARI VISUAL

El sistema solar

ACTIVITATS

Comprèn

- 1 Identifica.** Marca cert (C) o fals (F), segons correspongui.
- ☐ Les temperatures extremes afavoreixen la vida.
 - ☐ L'atmosfera conté oxigen.
 - ☐ L'aigua líquida és imprescindible per a la vida.
 - ☐ Sense atmosfera, les temperatures serien extremes.

- 2 Enumera.** Escribe les condicions que fan possible la vida a la Terra.
- _____
 - _____
 - _____

- 3 Relaciona.** Uneix cada capa amb la seva definició.

Atmosfera

Continents i fons marins

Hidrosfera

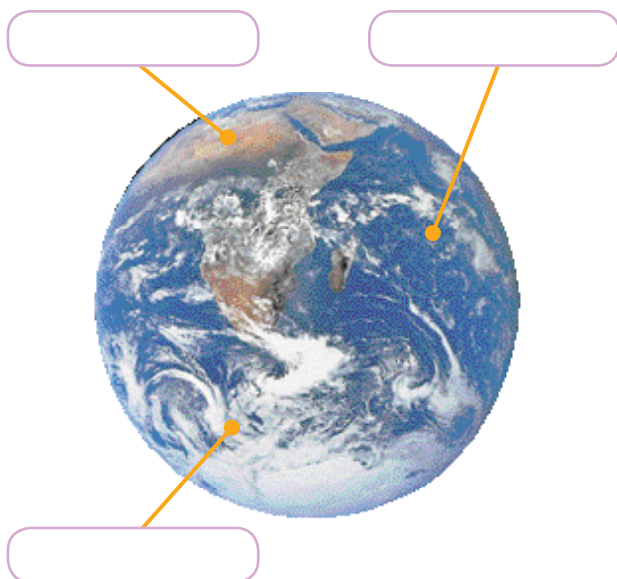
Conjunt d'aigües de la Terra

Litosfera

Capa gasosa que envolta el planeta

- 4 Conceptes.** Explica què és la biosfera.

- 5 Situa en la fotografia.** Escribe el nom de les capes externes de la Terra.

Raona

- 6 Analitza.** Fixa't en el dibuix del sistema solar i respon les preguntes.

- Quins planetes formen el sistema solar?

- Quin és el planeta més proper al Sol?

- Per què no hi podríem viure?

- Podríem viure a Neptú?

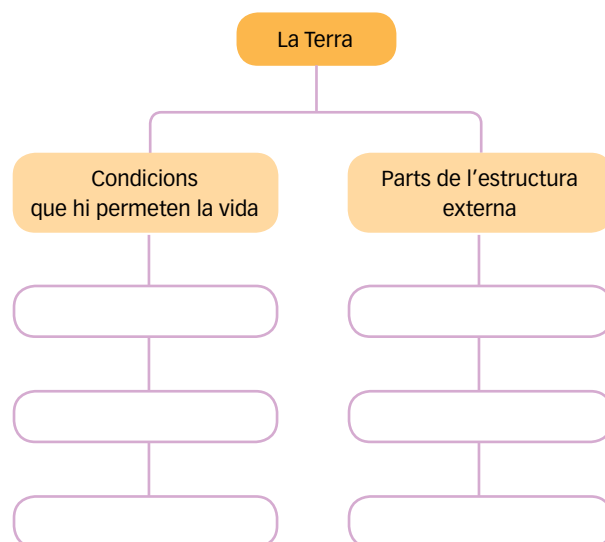
- 7 Explica.** Pensa i respon.

- Existiria la vida si no hi hagués aigua?

- Què passaria si no hi hagués atmosfera?

Recapitula

- 8 Resumeix.** Completa l'esquema.

El moviment de rotació

El moviment de rotació és el que fa la Terra quan **gira sobre el seu eix**, en sentit contrari a les busques del rellotge. Tarda 24 hores a fer la volta completa. Per això, cada 24 hores se succeeixen el dia i la nit.

El moviment de translació

El moviment de translació és el desplaçament que fa la Terra al voltant del Sol. Tarda 365 dies i 6 hores a fer una volta completa. Com que els anys duren 365 dies, cada quatre anys s'afegeix un dia al mes de febrer per compensar aquesta diferència. Aquest any s'anomena **bixest** o **de traspàs**.

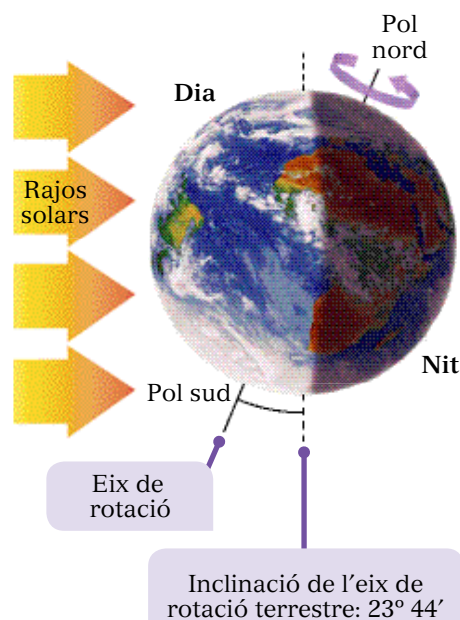
La posició del nostre planeta amb relació al Sol varia segons l'època de l'any. A més, la Terra està inclinada mentre gira. Per tot això, se succeeixen les **estacions**.

- A l'**estiu**, els rajos del Sol cauen de manera més directa sobre un hemisferi. Mentrestant, a l'altre és **hivern**, perquè els rajos solars hi arriben amb menys intensitat.
- Durant la **primavera** i la **tardor**, els rajos del Sol escal-fen de manera semblant tots dos hemisferis.

Quan en un hemisferi és estiu, a l'altre és hivern; i quan en un hemisferi és primavera, en l'altre és tardor.

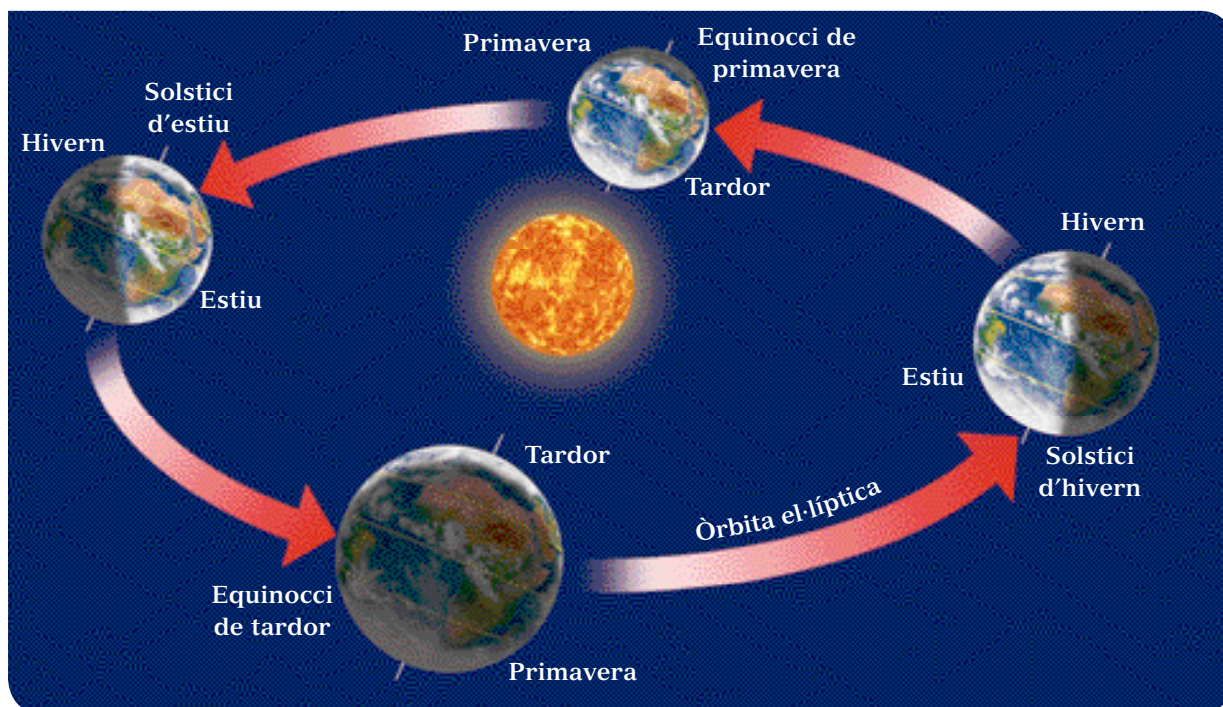
DICCIONARI VISUAL

Moviment de rotació de la Terra

Moviment de translació de la Terra

DICCIONARI VISUAL

ACTIVITATS

Comprèn

9 Recorda. Completa les oracions.

- El nostre planeta fa dos moviments: el de _____ i el de _____.
- La rotació de la Terra dura _____ hores, és a dir, un _____.
- La translació de la Terra dura _____ dies, és a dir, un _____.
- La durada de 365 dies i 6 hores del moviment de translació origina que cada quatre anys hi hagi un any _____.

10 Defineix. Explica què és un any bixest.

11 Identifica. Marca cert (C) o fals (F), segons correspongui. Les afirmacions que consideris errònies escriu-les a sota correctament.

- ☐ El moviment de rotació de la Terra origina la successió de les estacions.

- ☐ Les estacions estan invertides als dos hemisferis.

- ☐ En el moviment de translació, la Terra gira al voltant del seu satèl·lit, la Lluna.

- ☐ El nostre planeta fa un únic moviment per l'espai.

Aplica

12 Identifica. Observa el dibuix.

- Quin moviment de la Terra representa el dibuix, el de rotació o el de translació?

- Explica per què ho saps.

- Cada quant temps fa la Terra un moviment complet d'aquest tipus?

- Ratlla en color verd la zona del planeta en que és de dia i en gris la zona en que és de nit.

Recapitula

13 Resumeix. Completa la taula.

	Moviment de rotació	Moviment de translació
Descripció		
Durada		
Efectes		

De l'esfera al pla

La Terra no és una esfera perfecta, sinó que està lleugerament aixafada pels pols. El **globus terraquí** és la millor manera de representar-la, però com que no permet observar tota la superfície terrestre alhora, fem servir els mapes.

Els **mapes** són representacions planes de la superfície terrestre. Les formes i les superfícies dels territoris no s'hi representen de manera exacta.

Tipus de mapes

Segons la informació que continguin, es poden diferenciar:

- Els **mapes topogràfics**, en els quals es representen tant elements del medi físic (relleu, rius, vegetació...) com humans (poblacions, vies de comunicació, conreus...).
- Els **mapes temàtics**, que ofereixen informació sobre un aspecte concret. La informació pot ser molt variada (demogràfica, social, política, climàtica...).

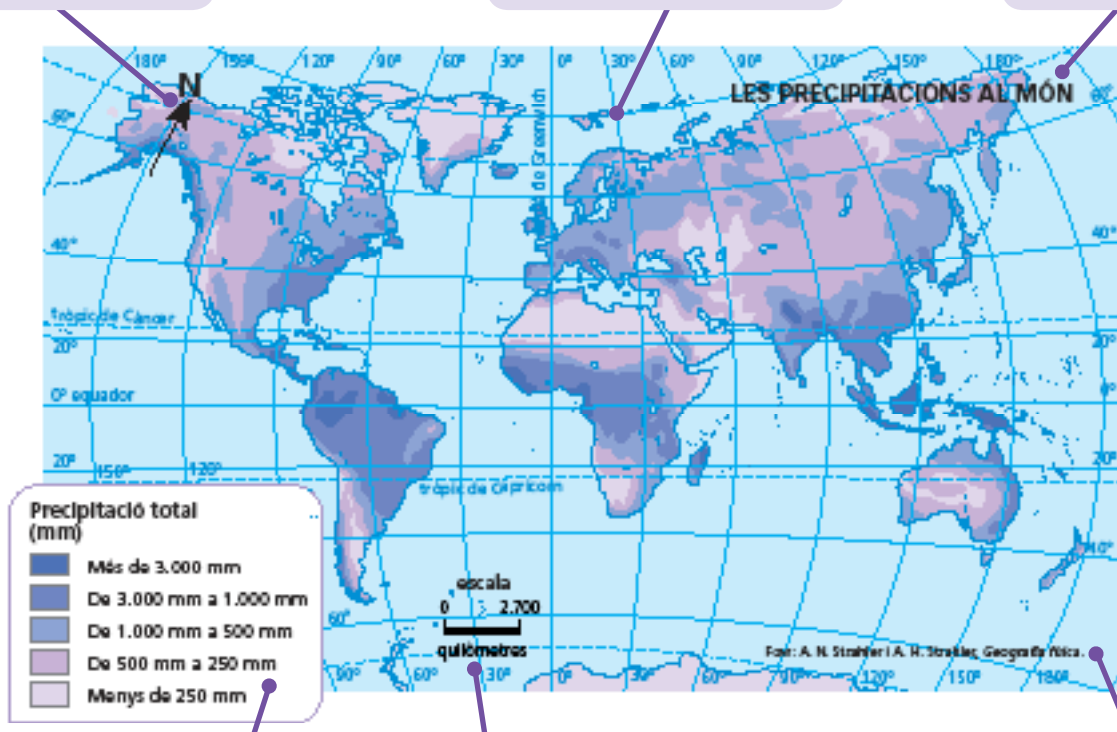
Els elements d'un mapa

Un mapa està format per elements diferents.

Fletxa. Indica el nord i permet orientar el mapa.

Paral·lels i meridians.
Ajuden a localitzar els llocs.

Títol. Informa de què tracta el mapa.

Llegenda. Recull els símbols utilitzats en el mapa.

Escala. Indica quantes vegades s'ha reduït la representació del territori.

Textos. Aporten informació addicional.

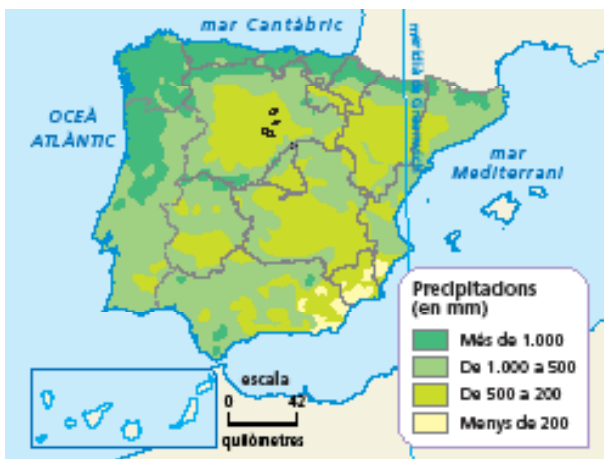
TINGUES EN COMPTE

En els mapes es fan servir diferents símbols per representar la informació. Els més freqüents són els dibuixos, els colors, les línies, els punts i les fletxes. Així, per exemple, l'aigua es representa en blau, el relleu amb diverses gammes de colors, les fronteres polítiques amb diferents tipus de línies...

ACTIVITATS

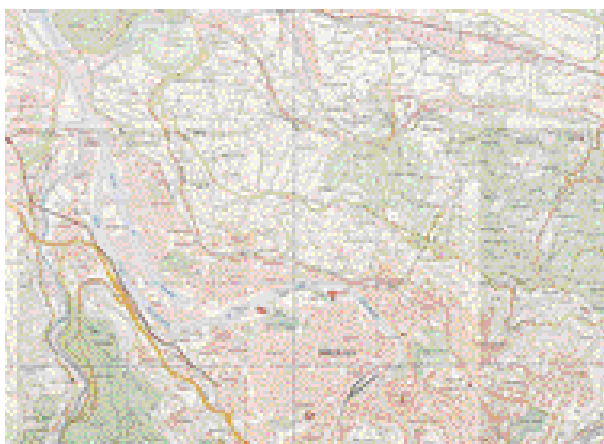
Comprèn

- 14 Identifica.** Marca cert (C) o fals (F), segons correspongui.
- ☐ La llegenda serveix per orientar un mapa.
 - ☐ Els mapes temàtics representen només elements del medi físic.
 - ☐ Els paral·lels i els meridians ajuden a localitzar exactament un lloc.
 - ☐ El mapa és la representació més precisa de la Terra.
- 15 Compara.** Observa aquests dos mapes i indica si són topogràfics o temàtics.

Mapa _____

Per què ho saps? _____

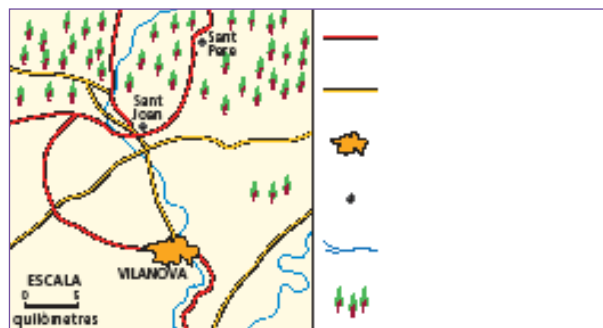

Mapa _____

Per què ho saps? _____

Aplica

- 16 Interpreta el mapa.** Completa la llegenda.

- 17 Interpreta el mapa.** Respon les preguntes.

- Què signifiquen els diferents tons de grisos?

- És un mapa físic o polític?

Recapitula

- 18 Resumeix.** Completa la taula següent:

Els mapes	
Definició	
Elements	
Tipus	

Què és l'escala?

Els mapes representen la realitat de manera esquemàtica i reduïda. L'escala indica la relació que hi ha entre la mida d'un territori en la realitat i la que ocupa en el mapa.

Hi ha dos tipus d'escals:

- **L'escala numèrica.** S'expressa amb una fracció. El numerador representa una unitat de mesura en el mapa, i el denominador, la mida en la realitat.

Escala 1/20

1 cm del mapa equival a 20 cm en la realitat

- **L'escala gràfica.** S'expressa amb una recta dividida en segments iguals. Les xifres indiquen quan representa cada segment en la realitat.

Cada tram d'1 cm en el mapa representa 20 km en la realitat.

Un territori es pot representar a escales diferents.

DICCIONARI VISUAL

Mapa a escala 1/50.000

La realitat s'ha reduït 50.000 vegades.

Mapa a escala 1/250.000

La realitat s'ha reduït 250.000 de vegades. El nivell de detall és més petit.

→ SABER FER

Per calcular distàncies reals en un mapa a partir de l'escala has de seguir aquests passos:

1. Observa l'escala del mapa.

Fixa't en l'escala per saber a quants quilòmetres reals equival cada centímetre del mapa. L'escala d'aquest mapa és 1/16.500.000. Això vol dir que cada centímetre del mapa correspon a 16.500.000 cm en la realitat, és a dir, a 165 km.

2. Mesura amb un regle la distància en línia recta entre Toledo i Tarragona, que en aquest mapa és de 3 cm.

3. Aplica una regla de tres per calcular quants centímetres corresponen en la realitat.

La x representa la distància que vols calcular:

$$\frac{1 \text{ cm}}{16.500.000} = \frac{3 \text{ cm}}{x}$$

Per tant, si aïllem:

$$x = \frac{16.500.000 \times 3}{1}$$

El resultat que ens dona és:

$$x = 49.500.000 \text{ cm}$$

4. Transforma els centímetres en quilòmetres.

$$49.500.000 \text{ cm} = 495 \text{ km}$$

La distància real en línia recta entre les ciutats de Toledo i Tarragona és de 495 km.

ACTIVITATS

Comprèn

19 Conceptes. Respon les preguntes.

- Què indica l'escala d'un mapa?

- Quants tipus d'escala hi ha?

- Què representa el denominador en una escala numèrica?

- I el numerador?

20 Relaciona. Uneix cada escala amb el tipus al qual correspon.

Escala numèrica

1/7.000.000

Escala gràfica

21 Compara. Quina és l'escala numèrica del mapa?

- Escala numèrica:

- Explica què significa.

Raona

22 Calcula. A quants quilòmetres en la realitat equival 1 cm en aquestes escales?

Escala		Equivalència en km
1/25.000	1 cm equival a...	
1/50.000	1 cm equival a...	
1/1.000.000	1 cm equival a...	

Aplica

23 Calcula. Esbrina la distància real en línia recta entre aquestes capitals d'estat europees.

Ciutats	Distància en el mapa	Distància en la realitat
Madrid – París		
Roma – Praga		
Zagreb – Vaduz		

Recapitula

24 Resumeix. Completa la taula següent:

L'escala		
Definició	Tipus d'escala	Representació

Per poder localitzar qualsevol lloc de la Terra, les persones hem ideat un sistema de línies imaginàries, els meridians i els paral·lels.

Els meridians i els paral·lels

Els **meridians** són uns semicercles imaginaris que uneixen els pols. Tenen direcció nord-sud. El meridià zero o meridià principal és el **meridià de Greenwich**; els altres es compten a partir d'aquest. El meridià de Greenwich divideix la Terra en dos hemisferis: l'**hemisferi oriental** (a l'est de Greenwich) i l'**hemisferi occidental** (a l'oest).

Els **paral·lels** són uns cercles imaginaris, perpendiculars als meridians, que tenen direcció est-oest. L'**equador** és el paral·lel principal i divideix la Terra en dos hemisferis: l'**hemisferi nord** i l'**hemisferi sud**.

Altres paral·lels importants són el **tròpic de Càncer**, el **tròpic de Capricorn**, el **cercle polar àrtic**, i el **cercle polar antàrtic**.

La latitud i la longitud

La latitud i la longitud són les coordenades geogràfiques i serveixen per donar la posició exacta d'un lloc.

La **latitud** és la distància que hi ha entre qualsevol punt de la Terra i l'equador. Pot ser nord (N) o sud (S), segons si aquest lloc és a l'hemisferi nord o a l'hemisferi sud. Té un valor que oscil·la entre 0° (equador) i 90° (pols).

La **longitud** és la distància que hi ha des de qualsevol punt de la Terra fins al meridià de Greenwich. Pot ser est (E) o oest (O), segons si el lloc és a l'est o a l'oest d'aquest meridià. Té un valor que oscil·la entre el del meridià 0° (Greenwich) i el del 180°.

UN EXEMPLE

Quan diem la latitud i la longitud d'un lloc, n'estem indicant les **coordenades geogràfiques**. La latitud i la longitud es mesuren en graus (°), com en la mesura dels angles. Per localitzar qualsevol lloc de la Terra, primer se n'indica la latitud i després la longitud; la primera pot ser nord (N) o sud (S), i la segona, est (E) o oest (O).

Per exemple, les coordenades de París són 48° N, 2° E. Això vol dir que aquesta ciutat està situada en la intersecció entre el paral·lel que està a 48° al nord de l'equador i el meridià que està a 2° a l'est del meridià de Greenwich.

DICCIONARI VISUAL

Paral·lels terrestres

Latitud
sur

Meridians terrestres

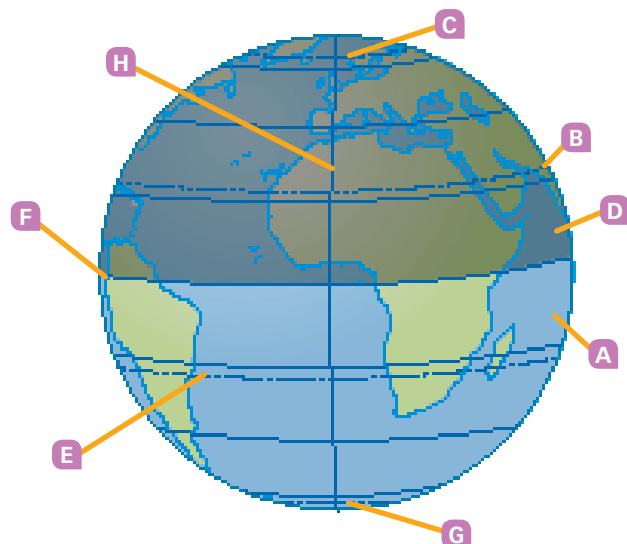
Longitud
est

Longitud
oest

ACTIVITATS

Comprèn

- 25 Localitza.** Escribe els nombres que corresponen als paral·lels i meridians principals. Després, respon.

- Quins hemisferis separa l'equador? I a quina lletra correspon?
- Quins hemisferis separa el meridià de Greenwich? I a quina lletra correspon?

Raona

- 26 Analitza.** Un grup de muntanyencs s'ha perdut, però han comunicat als serveis d'emergència la latitud i la longitud d'on es troben. Creus que això facilitarà el rescat? Per què?

Aplica

- 27 Posa exemples.** Enumera tres situacions en què pot ser molt útil conèixer les coordenades geogràfiques d'un lloc.

- 28 Interpreta.** Digues si els punts representats en el mapa es troben en latitud nord o sud i en longitud est o oest.

Punt	Latitud	Longitud
Roma		
Río de J.		
Kinshasa		

- 29 Relaciona.** Busca en el mapa de l'activitat anterior les coordenades següents i marca-les amb un punt vermell. Uneix-les amb els continents on estan situades.

20° N – 10° O

Àsia

40° N – 90° E

Àfrica

30° S – 150° E

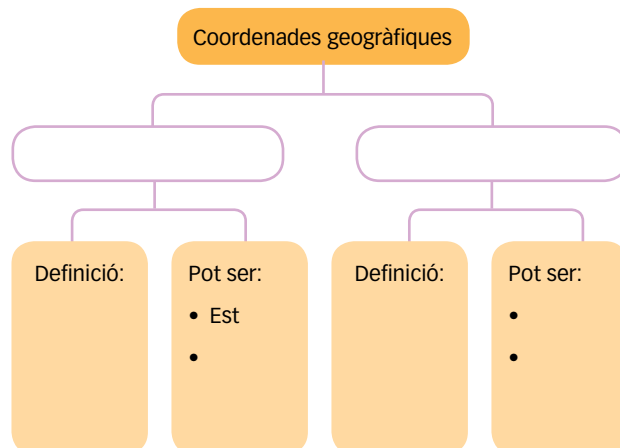
Amèrica

40° N – 90° E

Oceania

Recapitula

- 30 Resumeix.** Completa l'esquema següent:

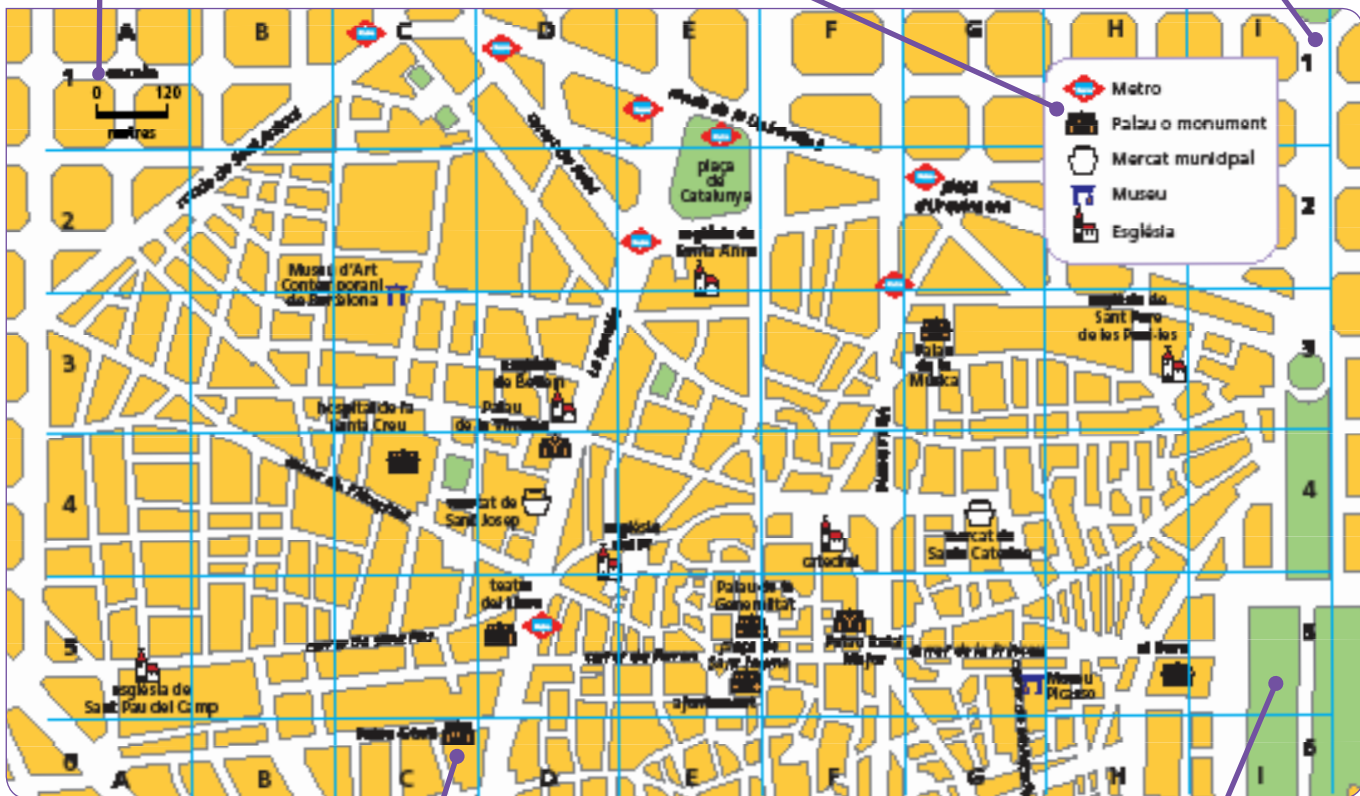
El **plànol** és un dibuix de la realitat fet a una escala molt petita, de manera que té molt detall. El plànol ofereix la vista d'un lloc com si l'observéssim des de dalt, i és molt útil per orientar-nos en un nucli urbà o una ciutat i poder localitzar un lloc concret.

L'escala ens permet calcular les distàncies reals.

La llegenda conté els símbols necessaris per interpretar el plànol.

Els plànols s'organitzen en quadrícules per facilitar la cerca d'un lloc concret.

Cada quadre s'identifica amb una lletra i un nombre.

Es representen els carrers i les places de la població i s'identifiquen els edificis de més interès.

Els parcs i els jardins s'indiquen en color verd.

QUINS PASSOS HAS DE SEGUIR?

Per desplaçar-te d'un lloc a un altre amb l'ajuda d'un plànol, pots seguir aquests passos.

- 1 Localitza** la teva posició inicial i el lloc on vols anar. Pots fer servir la quadrícula i la llegenda.
- 2 Traça** l'itinerari que faràs i calcula la distància real que recorreràs utilitzant l'escala.
- 3 Localitza** els llocs amb més interès o valor històric pels quals passaràs. Pots trobar-ne els noms al mapa o utilitzar la llegenda.
- 4 Troba** altres elements que et puguin ajudar a localitzar la teva destinació: les parades de metro, els parcs, les oficines d'informació...

Fes-ho tu.

31 Ets al Museu Picasso i vols anar al teatre del Liceu.

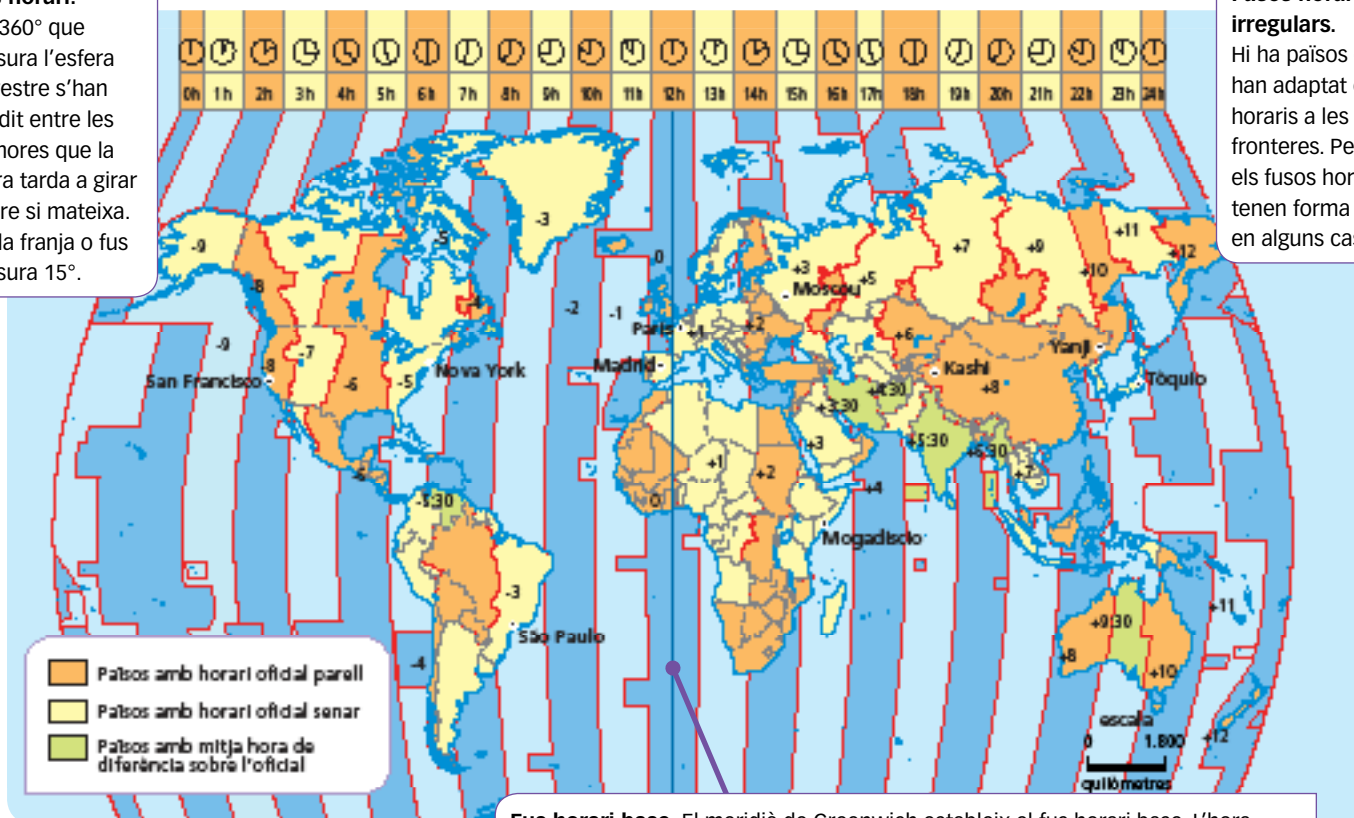
- En quin quadre del plànol hi ha el Museu Picasso?
En quin hi ha el teatre del Liceu?
- Fent servir l'escala del mapa, indica quin seria l'itinerari per anar d'un lloc a l'altre.
- Quins punts d'interès trobaràs al llarg del recorregut?

➔ SABER FER: Utilitzar el mapa dels fusos horaris

Com que la Terra gira sobre si mateixa cada 24 hores, mentre en una part del planeta és de dia, en l'altra és de nit. Per això, per aconseguir un horari adaptat a l'activitat solar a tots els llocs del planeta, l'esfera terrestre s'ha dividit en franges. Cada franja és un fus horari i a cada fus horari li correspon una hora.

Fus horari.

Els 360° que mesura l'esfera terrestre s'han dividit entre les 24 hores que la Terra tarda a girar sobre si mateixa. Cada franja o fus mesura 15°.

Fusos horaris irregulars.

Hi ha països que han adaptat els fusos horaris a les seves fronteres. Per això, els fusos horaris tenen forma irregular en alguns casos.

Fus horari base. El meridià de Greenwich estableix el fus horari base. L'hora canvia a mesura que avancem des d'aquest meridià cap a l'est o cap a l'oest.

QUINS PASSOS HAS DE SEGUIR?

- 1 Localitza el meridià de Greenwich.** És el fus horari base.
- 2 Si viatgem cap a l'est del meridià de Greenwich,** el rellotge s'ha d'avançar una hora cada vegada que avancem 15°, és a dir, cada vegada que canviem de fus horari.
- 3 Si viatgem cap a l'oest del meridià de Greenwich,** el rellotge s'ha d'endarrerir una hora cada vegada que avancem 15°, és a dir, quan canviem de fus horari.
- 4 Hi ha fusos horaris que tenen una forma irregular.** Fixa't, per exemple, en el territori de la Xina. En teoria està repartit per quatre fusos horaris, però en la pràctica, el Govern va establir la mateixa hora a tot el país. Per això, en algunes zones es fa de dia quatre hores més tard que en unes altres.

Fes-ho tu

32 Respon les preguntes.

- Per què a les Canàries sempre és una hora més aviat que a la resta d'Espanya?
- A quina hora arribaries a Nova York si viatgessis des de Barcelona? Surts a les 10 del matí i el vol dura 8 hores.
- Quantes franges horàries hi ha a Austràlia?
- Si viatges de Catalunya a Turquia, has d'avançar o endarrerir el rellotge? Per què?

Marca l'opció correcta en cada cas.

1. A més de la presència d'aigua líquida i de l'existència d'atmosfera, quina altra condició fa possible la vida a la Terra?

- ☐ Una temperatura moderada.
- ☐ La litosfera.
- ☐ La forma esfèrica del planeta.

2. Quines tres capes componen la part externa de la Terra?

- ☐ La biosfera, l'atmosfera i la hidrosfera.
- ☐ L'atmosfera, la hidrosfera i la litosfera.
- ☐ L'atmosfera, la hidrosfera i el nucli.

3. Quins són els moviments de la Terra?

- ☐ Són dos, de rotació sobre si mateixa i de translació al voltant del Sol.
- ☐ Són dos, de rotació al voltant del Sol i de translació sobre si mateixa.
- ☐ La Terra no es mou, es mou el Sol.

4. Quina conseqüència té el moviment de rotació de la Terra?

- ☐ La successió dels dies i les nits.
- ☐ La successió de les estacions.
- ☐ Els anys bixestos o de traspàs.

5. Quant tarda a completar la Terra el moviment de translació?

- ☐ 24 hores.
- ☐ 365 dies.
- ☐ 365 dies i 6 hores.

6. Quins tipus de mapes hi ha segons la informació que contenen?

- ☐ Mapes temàtics i mapes topogràfics.
- ☐ Globus terraqüis i mapes econòmics.
- ☐ Mapes polítics i mapes temàtics.

7. Quins són els elements d'un mapa?

- ☐ Els paral·lels i meridians, el títol, l'escala, la llegenda, els textos i la fletxa.
- ☐ Els paral·lels i meridians, el títol, les gammes de color i les localitats.
- ☐ Els textos, el títol i els fusos horaris.

8. Què indica l'escala d'un mapa?

- ☐ La distància que hi ha entre diferents punts.
- ☐ La relació que hi ha entre la mida real de la part de la superfície de la Terra representada i l'espai que ocupa en el mapa.
- ☐ La distància que hi ha entre l'equador i els pols.

9. En quins hemisferis divideixen els meridians la Terra?

- ☐ En l'hemisferi sud i l'hemisferi nord.
- ☐ En l'hemisferi est i l'hemisferi oest.
- ☐ En l'hemisferi àrtic i l'hemisferi antàrtic.

10. Què indiquen els paral·lels i els meridians?

- ☐ Els paral·lels indiquen la distància amb l'equador i els meridians la distància amb el meridià de Greenwich.
- ☐ Els meridians indiquen la distància amb l'equador i els paral·lels la distància amb el meridià de Greenwich.
- ☐ Els paral·lels i els meridians indiquen el mateix.

REPÀS ACUMULATIU

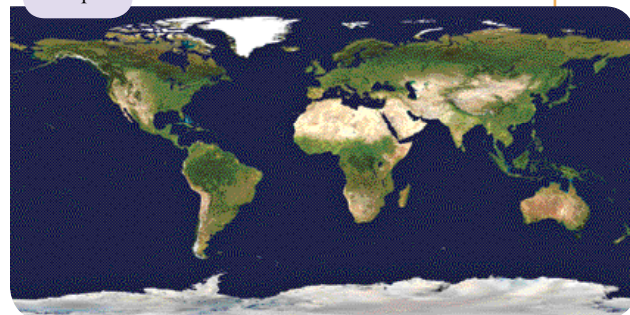
- D'aquests objectes que utilitza el geògraf, quin és el més precís per representar la realitat? Per què?

- I el més utilitzat? Per què?

Globus terraqüi

Mapa

La feina de l'historiador

L'historiador, detectiu del passat

Els historiadors es dediquen a **estudiar el passat**. Tenen com a objectiu conèixer com vivien les persones d'altres èpoques i quins van ser els esdeveniments més destacats de cada moment.

Els historiadors es troben amb una dificultat: no coneixen directament els fets que volen estudiar perquè no han viscut en l'època en què es van produir. Per solucionar aquest problema, han de fer una **tasca d'investigació** a partir de les restes que han deixat els éssers humans.

Per això, sovint es compara el treball de l'historiador amb el d'un detectiu o un policia científic. Com ells, l'historiador ha d'**analitzar l'escenari** (el context històric), **buscar les pistes** (les restes del passat) i, mitjançant l'anàlisi i la interpretació d'aquestes dades, **reconstruir el que va passar**.

Les fonts històriques

Les **fonts històriques** són les restes que van deixar els nostres avantpassats i s'utilitzen per reconstruir la història.

Els historiadors utilitzen molts tipus de fonts per investigar el passat (escrites, orals, gràfiques i materials), però totes es poden agrupar en dues menes:

- **Fonts primàries**, que són les contemporànies als fets dels quals informen: lleis, tractats, memòries, censos de població, articles de premsa, fotografies, objectes de la vida quotidiana... (2).
- **Fonts secundàries**, que són les posteriors als fets dels quals informen. Moltes són obra dels historiadors: cròniques, manuals, estudis científics, mapes, gràfics... (1).

2. Fonts primàries gràfiques al museu Hispanic Society of America de Nova York.

PARA ATENCIÓN

La paraula **història** té dos sentits.

La història és el **conjunt de fets** protagonitzats pels homes i les dones en el passat.

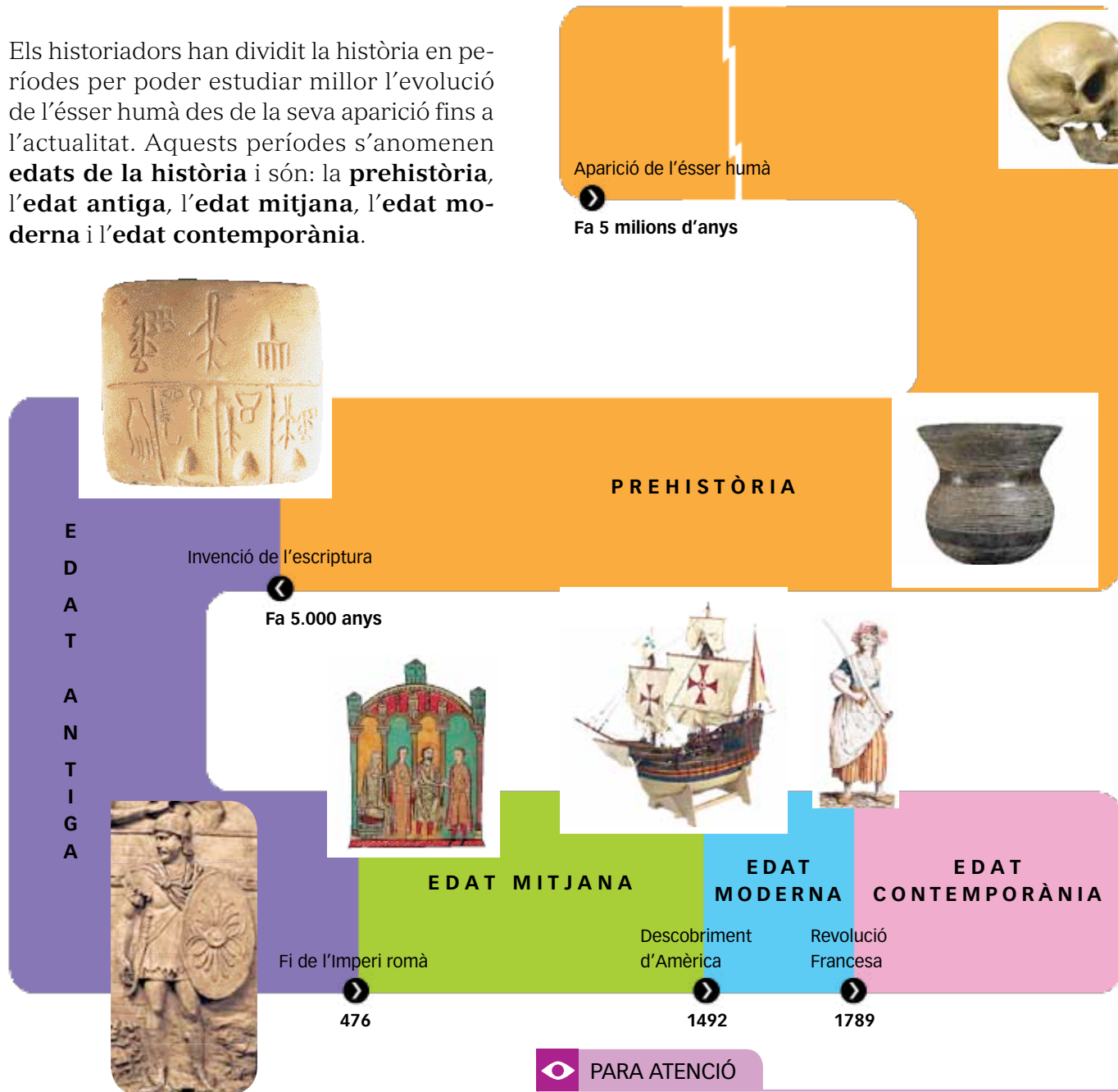
Però també anomenem *història* la **ciència** que investiga quins van ser aquests fets i com vivien les persones d'altres èpoques.

1. Font secundària escrita.
Compendio historial de las crónicas y universal historia de todos los reynos de España, escrita per Esteban de Garibay y Zamalloa el 1571.

Les edats de la història

Els historiadors han dividit la història en períodes per poder estudiar millor l'evolució de l'ésser humà des de la seva aparició fins a l'actualitat. Aquests períodes s'anomenen **edats de la història** i són: la **prehistòria**, l'**edat antiga**, l'**edat mitjana**, l'**edat moderna** i l'**edat contemporània**.

En aquest curs estudiaràs la prehistòria i l'edat antiga.

- La **prehistòria** va començar amb l'aparició de l'ésser humà fa uns 5 milions d'anys i va finalitzar amb la invenció de l'escriptura fa uns 5.000 anys.
- L'**edat antiga** es va iniciar amb la invenció de l'escriptura i va acabar l'any 476 dC amb la desaparició de l'Imperi romà d'Occident.

PARA ATENCIÓ

Els historiadors agrupen els anys de la manera següent:

10 anys = una **dècada**

100 anys = un **segle**

1.000 anys = un **mil·lenni**

L'any 0 no existeix. Es passa de l'any 1 aC a l'any 1 dC.

Els segles s'escriuen amb xifres romanes. Per exemple, segle v aC, segle xvii, segle xxi...

Per **ordenar dates que van tenir lloc abans de Crist (aC)** has de fer-ho a l'inrevés; l'any 343 aC va passar abans que l'any 341 aC, per exemple.